

Received: 18 September 2021

Revised: 24 November 2021

Accepted: 9 May 2023

การวิเคราะห์เดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น
ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ

A MUSICAL ANALYSIS ON JAKE' SOLO, KHEAK SALAI
SONGCHAN SONG ARRANGED BY MASTER SHIVASIT NINSUWAN

สุธินัน บุราณสาร^{1*}

SUTINAN BURANSARN^{1*}

จตุพร สีม่วง²

JATUPORN SEEMUANG²

ชยติ ทัศนวงศ์วรา³

CHAYUTI TASSANAWONGWARA³

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสัณฐานลักษณ์ของเพลงแขกสาหร่าย สองชั้น และศึกษาท่วงทำนองการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ บุคคลข้อมูลและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยในประเด็นแรกพบว่า เพลงแขกสาหร่าย อัคราจังหวะ สองชั้น มีจำนวน 3 ท่อน บันไดเสียงที่ใช้ คือ บันไดเสียงโดและบันไดเสียงซอล เป็นเพลงประเภท

¹ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Undergraduate Student, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

² รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² Associate Professor, Ph.D., Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

³ อาจารย์พิเศษ, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ Special Instructor, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

* Corresponding author e-mail: sutinan7941@gmail.com

กิ่งบังคับทาง มีสำเนียงแขกและมีลักษณะสำคัญ คือ มีลักษณะของทำนองเท่า มีการใช้สำนวนซ้ำ และมีทำนองที่มีรูปแบบบังคับทางซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลงแขกสาหร่าย ประเด็นที่สองพบว่า เดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ มีกลวิธีการบรรเลงที่ปรากฏอยู่ทั้งหมด 8 กลวิธี ได้แก่ การตีตึกเก็บ การตีตั่ว การตีต๊ะบัต การตีต๊ะยี่ การตีต๊ะกระทบ การตีต๊ะทิงนอย การตีต๊ะรูตสาย การลักไม้ตีด ซึ่งปรับใช้กลวิธีตามความเหมาะสมของทำนองตามลำดับ คือ ประดิษฐ์ทางเดี่ยวสัมพันธ์กับทำนองหลักของเพลง แสดงความหลากหลายในการแปรทำนองเดี่ยวในทำนองเท่าหรือซ้ำ และการปรับกระสวนทำนองเพื่อความต่อเนื่องของกลวิธี

คำสำคัญ: เดี่ยวจะเข้; เพลงแขกสาหร่าย; ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ

Abstract

This research article entitled A Musical Analysis on JAKE' Solo, *KHEAK SALAI SONGCHAN* Song Arranged by Master Shivasit Ninsuwan aimed to 1) to study the form and melodic structure of *Kheak Salai Songchan* song and 2) to study the performing techniques of Jake solo of *Kheak Salai Songchan* song arranged by master Shivasit Ninsuwan. The personal interview and participant observation were conducted to collect data which was then analyzed qualitatively. Based on the findings, it was concluded that the *Kheak Salai Songchan* song consisted of 3 musical parts and stood on the Do scale and Sol scale. The song was considered a half-variable song with a blended sense of an outstanding assimilation of Malayo-Polynesian style. The form of the song consists of main phrases, i.e., extensive melodic phrases, the repetitious phrases, and the unique phrases indicating the assimilated Malayo-Polynesian style. Furthermore, it was also found that the solo combines eight special techniques, i.e., Keb, Rua, Sbad, Khyie, Kratobe, Ting-noi, Loodsai, and Lukmaideed. The unique techniques were selected for fitting in the solo by creating the solo variation matching with the basic melody, varying repetitious phrases into various forms, and reforming melodic patterns for continuity of performing techniques.

Keywords: Jaké solo, Kheak Salai song, Shivasit Ninsuwan

1. บทนำ

การบรรเลงดนตรีไทยตามขนบนิยมแบ่งการบรรเลงออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การบรรเลงรวมวงและการบรรเลงเดี่ยว โดยวัฒนธรรมการบรรเลงเดี่ยว คือ การที่นำเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองเป็นเครื่องดนตรีหลักหรือเป็นอภิปติของการบรรเลงเดี่ยว ประกอบเข้ากับเครื่องกำกับจังหวะ 2 อย่าง คือ เครื่องจำพวกบรรเลงจังหวะหน้าทับและฉิ่งกำกับจังหวะย่อย โดยเพลงเดี่ยวบางเพลงมีเครื่องประกอบจังหวะเพิ่มเติมได้อีกเล็กน้อย โดยการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้นจะแตกต่างจากการบรรเลงเพลงทั่วไป เพราะมีความซับซ้อนในการดำเนินทำนองและวิธีการบรรเลงที่พิเศษมากกว่าปกติ ซึ่งจะแสดงออกมาในลักษณะของการใช้กลวิธีที่ยากขึ้นและแตกต่างจากความเคยชินในการบรรเลงโดยใช้กลวิธีทั่วไป ซึ่งการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น ผู้บรรเลงจะต้องอาศัยการฝึกฝน เพื่อให้เกิดความแม่นยำและชำนาญในการปฏิบัติกลวิธีต่าง ๆ การบรรเลงเพลงเดี่ยวจึงเป็นการนำเสนอทักษะปฏิบัติทางดนตรีไทย ที่มีองค์ประกอบทางสังคีตนิยมกล่าว คือ 1) การกำหนดเครื่องมือเดี่ยว 2) การกำหนดเพลงต้นทาง โดยการกำหนดเพลงต้นทางนี้ส่วนมากเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในกลุ่มเพลงรวมวงที่มีคุณสมบัติของเพลงเหมาะสมแก่การปรับปรุงขึ้นเพื่อทำเป็นเพลงเดี่ยว และ 3) ลู่ทางหรือหนทางที่จะใช้ในการเดี่ยว เป็นการนำเสนอสายสำนักและเอกลักษณ์ของสายสำนัก (ธรมัส หินอ่อน, 2561, น. 18-19) เพลงเดี่ยวจึงเป็นศิลปศาสตร์ในระดับขั้นที่ต้องใช้ทักษะปฏิบัติที่ผ่านการฝึกฝนและการเก็บรายละเอียด โดยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดำเนินทำนองในกลุ่มเครื่องสายและเป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องตีตเพียงอย่างเดียวที่ยังปรากฏการบรรเลงชัดเจนจนถึงปัจจุบัน คือ จะเข้

หากพิจารณาตามย่านเสียงของจะเข้พบว่า คุณลักษณะเสียงของจะเข้จะมีความดัง กังวาน ใส และมีเสียงทุ้มด้วย ซึ่งจะเข้มีเสียงที่สามารถดำเนินทำนองได้ถึง 36 เสียง จาก 3 สาย ทำให้จะเข้เป็นเครื่องดนตรีที่มีเอกลักษณ์และมีวิธีการดีที่เป็นลักษณะเฉพาะ (ชาคม พรประสิทธิ์, 2560, น. 2) เพลงที่นิยมนำมาบรรเลงเดี่ยวจะเข้นั้น มีอยู่หลากหลายบทเพลง เช่น จินฉิมใหญ่ แหกสาหร่าย ลาวแพน นกขมิ้น แคมมอญ กรวาวโน พญาโคก เพลงเดี่ยวที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมิได้ให้ความสนใจและนิยมนำมาบรรเลงอย่างแพร่หลาย ซึ่งเพลงแหกสาหร่ายนั้นถือเป็นเพลงหนึ่งที่มีความน่าสนใจ และมีลักษณะพิเศษบางประการทางเดี่ยวจะเข้เพลงแหกสาหร่าย มีผู้ประพันธ์ไว้หลากหลายทาง

สำหรับเพลงเดี่ยวแหกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ มีความสำคัญต่อวงการดนตรีไทย เป็นหลักฐานถึงการกระเพื่อมของการประดิษฐ์ทางเดี่ยว ที่ต้องอาศัยประสบการณ์และความสามารถทางทักษะปฏิบัติ เพราะทางเดี่ยวจะเข้มีรูปแบบการประพันธ์ รวมถึงการเลือกใช้กลวิธีการบรรเลงจะเข้ที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะของอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ ผู้ที่ถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญทางด้านดนตรีไทย (เกียรติรัตน์ หุ่นสุวรรณ, 2554, น. 47-51) และอาจแสดงให้เห็นถึงแนวคิด หรือวิธีการประพันธ์ทางเดี่ยวจะเข้ที่ถูกต้องและเหมาะสม นั่นจึงเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การนำมาศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง รูปแบบ

สังคีตลักษณ์ (Form) ของเพลง รวมถึงกลวิธีต่าง ๆ ที่อาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ ใช้ในการประดิษฐ์ทำนองเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสังคีตลักษณ์ของเพลงแขกสาหร่าย สองชั้น
- 2.2 เพื่อศึกษากลวิธีในการเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ

3. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหา โดยมุ่งวิเคราะห์โครงสร้างเพลงแขกสาหร่าย สองชั้น อันประกอบด้วย 1. รูปแบบเพลง 2. ลูกตกและบันไดเสียง 3. กระสวนทำนอง 4. ความสัมพันธ์ของทำนองซ้องและทำนองเดี่ยว และ 5. วิเคราะห์กลวิธีการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ ในเพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ซึ่งเจาะจงเฉพาะทางของอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ

3.2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุตรี สุขปาน อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

3.3 ระยะเวลาในการวิจัย ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคีตลักษณ์ทำนองดนตรีไทย (Melodic analysis) และกลวิธีการบรรเลง (Technical skill) ด้วยกระบวนการวิจัย ดังนี้

4.1 ศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารและตำราทางวิชาการ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ทฤษฎีดนตรีไทย แนวคิดการวิเคราะห์เพลงไทย และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติจะเข้

4.2 สัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคลข้อมูลด้วยวิธีการสื่อสารระหว่างบุคคล เกี่ยวกับลักษณะรูปแบบทางสังคีตศิลป์กับการปรับทำนองในการบรรเลงจะเข้ เอกลักษณ์ของเพลงเดี่ยวตามแนวทางของอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ และที่มาของการประดิษฐ์ทำนองเพลงแขกสาหร่าย สองชั้น

4.3 เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ตามระเบียบวิธีการต่อเพลงตามขนบดนตรีไทยจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุตรี สุขปาน เพลงเดี่ยวแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ

4.4 ทำการถอดทำนองเพลงด้วยการบันทึกโน้ตเพลงแยกสำหรับ ทำนองหลักและทำนองเดี่ยวจะเข้า

4.5 ตรวจสอบความถูกต้องของโน้ตเพลง โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องมือนั้น ๆ

5. ประโยชน์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้จะทำให้ทราบถึงกลวิธีการบรรเลงเดี่ยวจะเข้า เพลงแยกสำหรับ สองชั้น ทางอาจารย์ ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ รวมถึงความสัมพันธ์ของกลวิธีการบรรเลงกับทำนองเพลง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถอธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างของเพลงแยกสำหรับ สองชั้น

6. ผลการวิจัย

6.1 องค์ประกอบทางสัณตลักษณ์ของเพลงแยกสำหรับ สองชั้น

เพลงแยกสำหรับ อัตราร้อยสองชั้น มีจำนวน 3 ท่อน บันไดเสียงที่ใช้ คือ บันไดเสียงโด และบันไดเสียงซอล โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ลูกตกและกระสวนทำนอง

6.1.1 บันไดเสียงและลูกตก เพลงแยกสำหรับ สองชั้น **ท่อนที่ 1** ประกอบด้วยทำนองที่อยู่ ในบันไดเสียงโด และบันไดเสียงซอล โดยในประโยคแรก ทำนองเพลงอยู่ในบันไดเสียงโด ซึ่งประกอบด้วย ลูกตกทรงเสียงโดและลูกตกหลักเสียงลา ส่วนประโยคที่ 2 มีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยในวรรคแรก ทำนองเพลงอยู่ในบันไดเสียงซอล ลูกตกทรงเสียงมี ก่อนที่จะเปลี่ยนมาใช้บันไดเสียงซอลนั้น ในวรรคก่อนหน้า จะมีทำนองที่ใช้เสียงจรของบันไดเสียงโด คือ เสียงที ซึ่งเป็นเสียงที่อยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงซอล เป็นตัวบ่งบอกถึงการเปลี่ยนบันไดเสียง ส่วนวรรคหลังจะเปลี่ยนกลับไปเป็นบันไดเสียงโด ลูกตกหลักเสียงมี ซึ่งเปลี่ยนแบบกะทันหัน ส่วนในประโยคที่ 3 และ 4 จะใช้บันไดเสียงซอล ส่วนลูกตกหลักและลูกตกทรง เป็นเสียงที่อยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงซอล

ท่อนที่ 2 ประกอบด้วยทำนองที่อยู่ในบันไดเสียงซอลเพียงบันไดเสียงเดียว ไม่มีการเปลี่ยน บันไดเสียง โดยที่ลูกตกทรง และลูกตกหลักในแต่ละประโยคจะประกอบด้วยเสียงที่จัดอยู่ในกลุ่มเสียงหลัก ของบันไดเสียงซอล (ซลท-รม) และมีการใช้เสียงจรของบันไดเสียงซอล คือ เสียงฟา ในประโยคที่ 1 ทั้งวรรคหน้าและวรรคหลัง ประโยคที่ 2 วรรคหน้า ประโยคที่ 3 และประโยคที่ 4 ทั้งวรรคหน้าและวรรคหลัง

ท่อนที่ 3 ประกอบด้วยทำนองที่อยู่ในบันไดเสียงซอลเพียงบันไดเสียงเดียว ไม่มีการเปลี่ยน บันไดเสียง โดยที่ลูกตกทรงและลูกตกหลักในแต่ละประโยคจะประกอบด้วยเสียงที่จัดอยู่ในกลุ่มเสียงหลัก ของบันไดเสียงซอล (ซลท-รม) และมีการใช้เสียงจรของบันไดเสียงซอล คือ เสียงฟา ในประโยคที่ 1 ทั้งวรรคหน้าและวรรคหลัง และประโยคที่ 5 ในวรรคหลัง

6.1.2 กระสวนทำนอง การวิเคราะห์กระสวนทำนองเพลงแขกสาหร่าย สองชั้น จะแสดงทิศทางของทำนองทีละชุด โดยในแต่ละชุดจะประกอบด้วย 1 วรรคเพลง หรือจำนวน 4 ห้องเพลง และถอดทำนองสารัตถะของวรรคเพลงแต่ละวรรค เพื่อให้เกิดความชัดเจนของกระสวนทำนอง เมื่อแบ่งวรรคเพลงแล้วจะได้ชุดกระสวนทำนองทั้งหมด 28 ชุด หรือ 28 วรรคเพลง นอกจากนี้ ยังพบลักษณะสำคัญของทำนองเพลงอยู่ 3 ประการ คือ 1) มีการใช้ทำนองเท่าหรือทำนองยืนเสียง 2) การซ้ำสำนวนเพลง และ 3) การใช้สำนวนที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งบ่งบอกถึงสำเนียงแขก

ประการที่ 1 การใช้ทำนองเท่า (ทำนองยืนเสียง) ซึ่งจะปรากฏอยู่ในวรรคแรกของท่อนที่ 1 โดยมีทำนองเท่าเสียงโด และวรรคแรกของท่อนที่ 3 โดยมีทำนองเท่าเสียงเร

ตัวอย่างที่ 1 วรรคแรกของท่อนที่ 1 ทำนองเท่าเสียงโด (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---ด	-ด-ด	-ม-ร	-ดดด
------	------	------	------

ตัวอย่างที่ 2 ทำนองเที่ยวหวาน วรรคแรก ท่อน 1 (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---ด	ดดดด	-ซม-ร	-ด- ^ด ดด
------	------	-------	---------------------

ตัวอย่างที่ 3 ทำนองเที่ยวเก็บ วรรคแรก ท่อน 1 (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

ดวลท	ดชลท	ดรมร	ชมรด
------	------	------	------

ในการสร้างทำนองเดี่ยวของอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ **กรณีเที่ยวหวาน** จะรักษาสำนวนเพลงลูกตกและทิศทางทำนองไว้เหมือนทำนองหลัก แต่ใช้กลวิธีการติดเก็บเพื่อเพิ่มพยางค์ในห้องที่ 2 ให้ถี่ขึ้น รวมถึงใช้กลวิธีการติดสะบัดในห้องสุดท้าย เสียงโด เพื่อสร้างความแตกต่างจากการบรรเลงปกติ สำหรับ**กรณีเที่ยวเก็บ** จะใช้กลวิธีการติดเก็บทุกห้อง โดยใช้เสียงหลักในบันไดเสียงโด และเสียงรอง คือ เสียงที่ มาตกแต่งทำนองให้มีการเคลื่อนไหวของเสียงในลักษณะขึ้น-ลง และใช้การบรรเลงที่สายทุ้มเพื่อสร้างเสียงให้มีมิติมากยิ่งขึ้น แต่ยังคงรักษาลูกตก และเสียงหลักของบันไดเสียงโดไว้เหมือนเดิม

ตัวอย่างที่ 4 วรรคแรกของท่อนที่ 3 ทำนองเท่าเสียงเร (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---ท	-รรร	---ม	-รรร
------	------	------	------

ตัวอย่างที่ 5 ทำนองเที่ยวหวาน วรรคแรก ท่อน 3 (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---ท	-รรร-รร	---ม	รรร-รร
------	---------	------	--------

ตัวอย่างที่ 6 ทำนองเที่ยวเก็บ วรรคแรก ท่อน 3 (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

รืทลท	รืมรืท	รืทลท	รืม-รืรร
-------	--------	-------	----------

ในการสร้างทำนองเดี่ยวของอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ **กรณีเที่ยวหวาน** จะรักษาสำนวนเพลง กลุ่มเสียงหลักในบันไดเสียง ลูกตก และทิศทางทำนองไว้เหมือนทำนองหลัก แต่ใช้กลวิธีการติดสลับ ในห้องที่ 2 และห้องที่ 4 เป็นการเน้นย้ำเสียงเร เพื่อสร้างความแตกต่างจากการบรรเลงปกติ สำหรับ**กรณีเที่ยวเก็บ** จะใช้การติดเก็บ โดยใช้กลุ่มเสียงหลักในบันไดเสียงซอล มาตกแต่งทำนองให้มีการเคลื่อนที่ของ ทำนองแบบลง-ขึ้น-ลง และติดสลับเสียงเร พยางค์สุดท้ายในห้องที่ 4

ประการที่ 2 การใช้สำนวนซ้ำ ซึ่งจะปรากฏในท่อนที่ 2 โดยที่วรรคที่ 3 จะใช้สำนวนซ้ำกับ วรรคที่ 7

ตัวอย่างที่ 7 สำนวนของวรรคที่ 3 ที่ใช้ซ้ำกับสำนวนในวรรคที่ 7 (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---ร	-ร-ร	-ม-ร	-ท-ล
------	------	------	------

ตัวอย่างที่ 8 ทำนองเที่ยวหวาน ท่อน 2 วรรคที่ 3 (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

----	ซืมรืท	รืซทล	-ล-ล
------	--------	-------	------

ตัวอย่างที่ 9 ทำนองเที่ยวหวาน ท่อน 2 วรรคที่ 7 (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---ท	รืทมรื	-ซทล	-ล-ล
------	--------	------	------

ในการสร้างทำนองเดี่ยวของอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ **กรณีเที่ยวหวาน** ท่อน 2 วรรคที่ 3 และวรรคที่ 7 มีวิธีการสร้างทำนองเดี่ยวที่คล้ายคลึงกันมาก อันได้แก่ การใช้กลุ่มเสียงหลักในบันไดเสียง มาตกแต่งทำนองให้ดีขึ้น โดยไม่ใช่เสียงรอง และมีทิศทางทำนองในลักษณะลงเหมือนกัน เนื่องจากทั้งสองวรรคมีการใช้กลวิธีที่เหมือนกันในตำแหน่งเดียวกัน ได้แก่ การติดรัวในห้องแรกของทั้ง 2 วรรค แต่วรรคที่ 3 จะติดรัว 4 พยางค์เต็มห้องแล้วจึงติดเก็บ 2 ห้อง แต่วรรคที่ 7 จะติดรัว 3 พยางค์ แล้วติดย่ำเสียงที่รัว 1 พยางค์ก่อนที่จะติดเก็บ จากนั้นติดรัวอีก 1 พยางค์ในห้องที่ 2 พยางค์สุดท้าย และติดทิงนอย เสียงลาในห้องสุดท้ายของทั้ง 2 วรรคเหมือนกัน

ตัวอย่างที่ 10 ทำนองเที่ยวเก็บ ท่อน 2 วรรคที่ 3 (สุจินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

<u>ดรัมมีรี</u>	<u>ดรัมรีดี</u>	<u>ดพดัท</u>	<u>ดลทล</u>
-----------------	-----------------	--------------	-------------

ตัวอย่างที่ 11 ทำนองเที่ยวเก็บ ท่อน 2 วรรคที่ 7 (สุจินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

<u>ดชลท</u>	<u>ดรัม-รี</u>	<u>ดรมฟ</u>	<u>ชล-ล</u>
-------------	----------------	-------------	-------------

กรณีเที่ยวเก็บ ทำนองในท่อน 2 วรรคที่ 3 และวรรคที่ 7 มีวิธีการสร้างทำนองเดี่ยวที่แตกต่างกัน ทั้งกลวิธีที่ใช้บรรเลง รวมถึงกลุ่มเสียงที่นำมาตกแต่งทำนองให้ต่างจากทำนองปกติด้วย โดยในวรรคที่ 3 จะใช้การติดเก็บ 4 พยางค์เต็มทุกห้อง ซึ่งใช้กลุ่มเสียงหลักในบันไดเสียงซอล และมีทิศทางทำนองในลักษณะลง แต่ในวรรคที่ 7 จะใช้การติดรูตสาย ซึ่งจะต้องอาศัยการใช้เสียงรอง คือ เสียงฟา่วมด้วย โดยการติดรูตสาย จะแบ่งเป็น 2 ชุด ชุดละ 2 ห้อง ซึ่งแต่ละชุดนั้นจะมีทิศทางทำนองในลักษณะขึ้น ซึ่งสวนทางกับทำนองหลัก และทำนองเดี่ยวเที่ยวหวาน แต่ยังคงรักษาลูกตกเสียงเดียวกัน

ประกาศที่ 3 การใช้สำนวนเอกลักษณ์ที่บ่งบอกสำเนียงแขก

ตัวอย่างที่ 12 สำนวนเอกลักษณ์ ท่อน 2 วรรคที่ 8 (สุจินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---ท	-รี--	-ซ-ม	-ซ-ล
------	-------	------	------

ตัวอย่างที่ 13 ทำนองเที่ยวหวาน ท่อน 2 วรรคที่ 8 (สุจินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

--ชล	ทรี--	ทลซมชลทรี	ทลซลซท-ล
------	-------	-----------	----------

ตัวอย่างที่ 14 สำนวนเอกลักษณ์ ท่อน 2 วรรคที่ 8 (สุรินทร์ บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---ท	-ร--	-ช-ม	-ช-ล
------	------	------	------

ตัวอย่างที่ 15 ทำนองเที่ยวเก็บ ท่อน 2 วรรคที่ 8 (สุรินทร์ บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

-(ชล)ท-รล	ร-(ทลช)ม	---(ทลช)	มช-(ทล)
-----------	----------	----------	---------

ในการสร้างทำนองเดี่ยวของอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ ท่อนที่ 2 วรรคที่ 8 **กรณีเที่ยวหวาน** จะรักษาสำนวนเพลง ลูกตก และทิศทางทำนองไว้เหมือนทำนองหลัก แต่ใช้กลวิธีการติดเก็บ สองพยางค์สุดท้ายในห้องแรก และสองพยางค์แรกในห้องที่ 2 ส่วนห้องที่ 3 และห้องที่ 4 ใช้การติดขยี้ 14 พยางค์สำหรับ**กรณีเที่ยวเก็บ** จะเน้นที่การติดสะบัด และการติดกรอเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังคงรักษาสำนวนเพลง ลูกตก และทิศทางทำนองให้คล้ายคลึงกับทำนองหลัก โดยใช้กลุ่มเสียงหลักในบันไดเสียงซอลมาตกแต่งทำนอง เช่นเดียวกับเที่ยวหวาน

ตัวอย่างที่ 16 สำนวนเอกลักษณ์ ในท่อนที่ 3 กลุ่มที่ 1 (สุรินทร์ บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

--มร	มร--	มรมร	-ม-ร	--มร	มร--	มรมช	-ล-ท
------	------	------	------	------	------	------	------

ตัวอย่างที่ 17 ทำนองเที่ยวหวาน สำนวนเอกลักษณ์ ในท่อนที่ 3 กลุ่มที่ 1 (สุรินทร์ บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

-(<u>รร</u>)มร	มรมร	<u>รร</u> มร	มรมร	-(<u>รร</u>)มร	<u>รร</u> มร	ทรมช	-ล-ท
------------------	------	--------------	------	------------------	--------------	------	------

กรณีเที่ยวหวาน สำนวนกลุ่มที่ 1 จะรักษาสำนวนเพลง ลูกตก และทิศทางทำนองไว้เหมือนกับทำนองหลัก โดยใช้เสียงหลักในบันไดเสียงซอลมาตกแต่งทำนอง แต่เพิ่มกลวิธีการติดสะบัดและติดเก็บเข้ามาโดยเพิ่มเสียงเร เป็นพยางค์แรกของห้องที่ 1 และห้องที่ 5 ตรงจังหวะยกเพื่อติดสะบัด แล้วจากนั้นจึงติดเก็บโดยการเพิ่มเสียงมี และเสียงเร เข้ามาให้เต็มห้องเพลง ในลักษณะของการสลับเสียงเช่นเดียวกับทำนองหลัก และเพิ่มมิติให้กับเสียงโดย จะแทรกการติดสายลาวไว้ที่พยางค์แรกของห้องที่ 3 และห้องที่ 6 ในลักษณะคล้าย ๆ กับการติดทิงนอยแต่เปลี่ยนจากเสียงมีเป็นเสียงเร และเปลี่ยนเสียงมีพยางค์แรกของห้องที่ 7 เป็นเสียงที โดยติดเสียงทีที่สายทุ้ม แล้วใช้การลักไม้ติด เสียงซอล พยางค์สุดท้ายของห้องที่ 7 และเสียงลา พยางค์แรกของห้องที่ 8 ก่อนจะตีด้รวเสียงที

ตัวอย่างที่ 18 ทำนองเที่ยวเก็บ สำนวนเอกลักษณ์ ในท่อนที่ 3 กลุ่มที่ 1 (สุรินทร์ บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

<u>-รร</u> -มร	มรมร	<u>มรมร</u>	<u>มรมร</u>	- <u>มร</u>	<u>มรมร</u>	มรมช	-ล-ท
----------------	------	-------------	-------------	-------------	-------------	------	------

กรณีเที่ยวเก็บ สำนวนเอกลักษณ์กลุ่มที่ 1 จะใช้การติดสลับในลักษณะเดียวกันกับเที่ยวหวาน แต่จะติดสลับเฉพาะห้องแรกเท่านั้น ส่วนการติดเก็บจะติดในลักษณะเช่นเดียวกับเที่ยวหวาน แต่ปรับวิธีการบรรเลงจากเดิมติดที่สายเอกแล้วแทรกการติดสายลวดและสายทุ้ม เปลี่ยนมาติดไล่จากสายเอกไปสายทุ้ม ลงสายลวด แล้วกลับมาที่สายทุ้ม จบที่สายเอก โดยในห้องที่ 2 จะติดเก็บที่สายเอก ติดเก็บห้องที่ 3 สายทุ้ม ติดเก็บห้องที่ 4 สายลวด แล้วติดย้ายสายลวด 3 พยางค์ในห้องที่ 5 โดยการเพิ่มเสียงเรเข้ามาเป็นพยางค์แรก จากนั้นกลับมาติดเก็บสายทุ้มในห้องที่ 6 และติดเก็บสายเอกในห้องที่ 7 ซึ่งการติดทั้ง 3 สายดังกล่าว จะทำให้เสียงที่ออกมามีมิติมากยิ่งขึ้น จากนั้นใช้การลักไม้ติด เสียงซอล พยางค์สุดท้ายของห้องที่ 7 และเสียงลา พยางค์แรกของห้องที่ 8 ก่อนจะติดรวเสียงที่เช่นเดียวกับเที่ยวหวาน

ตัวอย่างที่ 19 สำนวนเอกลักษณ์ ในท่อนที่ 3 กลุ่มที่ 2 (สุรินทร์ บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---	---	-ลซล	-ซซซ	-ลซล	-ททท	-ลซล	-ท-ร
-----	-----	------	------	------	------	------	------

---	---	-ลซล	-ททท
-----	-----	------	------

ตัวอย่างที่ 20 สำนวนเอกลักษณ์ ทำนองจะเข้เที่ยวหวาน ในท่อนที่ 3 กลุ่มที่ 2 (สุรินทร์ บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

---	---	ทลซล	- <u>ซ</u> -ซ	ทลซล	- <u>ท</u> -ท	ทลซล	ท <u>ร</u> - <u>ร</u>
-----	-----	------	---------------	------	---------------	------	-----------------------

---	---	ทลซล	- <u>ท</u> -ท
-----	-----	------	---------------

สำนวนเอกลักษณ์ ในท่อน 3 กลุ่มที่ 2 จะมีลักษณะทำนองเกี่ยวพันกัน มีลักษณะทำนองที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้การสร้างทำนองเดี่ยวของกลุ่มสำนวนนี้มีความเกี่ยวข้องกัน หรือมีวิธีการบรรเลงที่คล้ายกัน **กรณีเที่ยวหวาน** จะใช้วิธีการติดเก็บ ติดรว และติดทิ้งนอยในตำแหน่งเดียวกัน คือ ติดเก็บในห้องคี่และติดทิ้งนอยในห้องคู่ ส่วนสองห้องแรกในบรรทัดที่ 1 และบรรทัดที่ 2 ใช้วิธีการติดรว เนื่องจากต้องเว้นว่างไว้เหมือนทำนองหลัก เพราะเป็นลักษณะของทำนองในรูปแบบบังคับทาง ในการสร้างหรือตกแต่ง

ทำนองเดี่ยว จะใช้กลุ่มเสียงหลักในบันไดเสียงซอล โดยไม่ใช่เสียงจร หรือเสียงรองในบันไดเสียงมาตกแต่งทำนอง นอกจากนี้ จะสังเกตได้ว่า กลุ่มทำนองที่มี 3 พยางค์ โดยใช้เสียงเดียวกันทั้ง 3 พยางค์ เช่น -ซซซ หรือ -ททท หรือกลุ่มทำนองที่ถูกจัดวางไว้หลังกลุ่มทำนอง [-ลซล] จะใช้กลวิธีการติดทิงนอยในการสร้างทำนองเดี่ยว จึงทำให้ลักษณะการบรรเลง หรือการวางกลวิธีถูกจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ

ตัวอย่างที่ 21 สำนวนเอกลักษณ์ ทำนองจะแซ่เทียวเก็บ ในท่อนที่ 3 กลุ่มที่ 2 (สุรินทร์ บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

----	---ล	ทลซล	-ซ-ล	ทลซล	-ท-ล	ทลซล	-ท-ริ
----	----	----	-ซ--	----	-ซ--	----	----
----	----	----	----	----	-ท--	----	----

----	---ล	ทลซล	-ท-ท
----	----	----	-ซ--
----	----	----	-ท--

กรณีเทียวเก็บ สำนวนเอกลักษณ์ ในท่อนที่ 3 กลุ่มที่ 2 มีการสร้างทำนองเดี่ยวที่มีทั้งความเหมือนและแตกต่างจากทำนองหลัก คือ มีการใช้กลุ่มเสียงหลักในการสร้างทำนองเก็บโดยไม่ใช่เสียงรองและยังคงรักษาทิศทางทำนองไว้เหมือนทำนองหลัก แต่มีการปรับเปลี่ยนลูกตกให้แตกต่างจากทำนองหลักซึ่งปรากฏอยู่ในห้องที่ 4 บรรทัดแรก โดยทำนองในเทียวเก็บนี้ลูกตกจะใช้เสียงลาแทนที่จะเป็นเสียงซอล ซึ่งเสียงที่บรรเลงออกมาจะเกิดความต่อเนื่องจากสำนวนก่อนหน้านี้ที่มีการติดเก็บ โดยเพิ่มเสียงลาที่พยางค์สุดท้ายหรือในจังหวะตกของห้องที่ 2 และติดเก็บต่อเนื่องในห้องที่ 3 จากนั้นติดกระทบเสียงซอลที่จังหวะยกในห้องที่ 4 และจบด้วยการติดเสียงลาที่จังหวะตก แล้วใช้วิธีการในลักษณะนี้ต่อเนื่องไปยังกลุ่มทำนองถัดไป จึงทำให้เห็นความสัมพันธ์ของจังหวะตกในกลุ่มสำนวนนี้ คือ จังหวะตกจะใช้เสียงลา โดยมีรูปแบบการติดเก็บเป็น [---ล/ทลซล] จำนวน 4 ชุด ซึ่งแต่ละชุดจะมีกลวิธีการติดกระทบ และติดรัวคั่นอยู่ในจังหวะยก เมื่อบรรเลงจะรู้สึกเหมือนเสียงลาถูกเน้นย้ำ และบรรเลงซ้ำ ๆ ซึ่งจะสังเกตได้ว่า กลุ่มทำนองที่มี 3 พยางค์ โดยใช้เสียงเดียวกันทั้ง 3 พยางค์ เช่น -ซซซ หรือ -ททท จะใช้กลวิธีการติดกระทบในการสร้างทำนองเดี่ยว จึงทำให้ลักษณะการบรรเลง หรือการวางกลวิธีถูกจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ

6.2 ความสัมพันธ์ของทำนองฆ้องกับทำนองเดี่ยวจะเข้

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทำนองฆ้องกับทำนองเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น พบว่าทางเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ มีความสัมพันธ์กับทำนองฆ้องที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ลูกตก บันไดเสียง และทิศทางทำนอง โดยวิเคราะห์แต่ละวรรค จากแต่ละประโยคเรื่อยไปจนจบเพลง ซึ่งจะพบว่าความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ทางนั้นมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน **ประเด็นแรก** ลูกตกที่พบในแต่ละวรรคเพลง มีการใช้ลูกตกเสียงเดียวกัน เว้นแต่ลูกตกในวรรคที่ 6 ท่อนที่ 3 ทำนองเดี่ยวจะเข้ในท่ายกเก็บที่ใช้ต่างจากทำนองฆ้อง **ประเด็นที่สอง** บันไดเสียงพบว่า ทำนองฆ้องและทำนองเดี่ยวจะเข้ทั้งท่ายหวานและท่ายกเก็บ มีการใช้บันไดเสียงตรงกันทุกวรรค ส่วน**ประเด็นที่สาม** ทิศทางทำนอง พบว่า ทิศทางทำนองของทางฆ้องและทางจะเข้ในท่ายหวาน มีทิศทางทำนองที่แตกต่างกัน จำนวน 4 วรรคเพลง และมีทิศทางที่ไปในแนวเดียวกัน จำนวน 24 วรรคเพลง ส่วนทิศทางทำนองของทางฆ้องและทางจะเข้ในท่ายกเก็บ มีทิศทางทำนองที่แตกต่างกัน จำนวน 11 วรรคเพลง และมีทิศทางที่ไปในแนวเดียวกัน จำนวน 17 วรรคเพลง

6.3 วิเคราะห์กลวิธีการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น

เดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ ประพันธ์ขึ้นเป็นทำนองที่มีสำเนียงแขก และได้รวบรวมกลวิธีที่สำคัญสำหรับการเดี่ยวจะเข้สอดแทรกไว้ในแต่ละท่อน ทั้งท่ายหวานและท่ายกเก็บ ซึ่งในแต่ละท่อนจะมีการใช้กลวิธีที่เหมือนและแตกต่างกัน ทำให้กลวิธีแต่ละอย่างเกิดความโดดเด่นที่ปรากฏอยู่ในแต่ละท่อนของเพลง ดังนี้

ตารางที่ 1 กลวิธีที่ใช้และกลวิธีที่โดดเด่นในแต่ละท่อน (สุจินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

ท่อนที่		กลวิธีที่ใช้	กลวิธีที่โดดเด่น
1	หวาน	การตีตึกเก็บ การตีตึกรว การตีตึกสะบัด การตีตึกขยี้	การตีตึกสะบัด
	เก็บ	การตีตึกเก็บ การตีตึกรว การตีตึกสะบัด การลักไม้ตีด	การตีตึกเก็บ
2	หวาน	การตีตึกเก็บ การตีตึกรว การตีตึกสะบัด การตีตึกขยี้ การตีตึกทิงนอย	การตีตึกสะบัด
	เก็บ	การตีตึกเก็บ การตีตึกรว การตีตึกสะบัด การตีตึกรดสาย	การตีตึกรดสาย
3	หวาน	การตีตึกเก็บ การตีตึกรว การตีตึกสะบัด การตีตึกขยี้ การตีตึกทิงนอย	การตีตึกขยี้
	เก็บ	การตีตึกเก็บ การตีตึกรว การตีตึกสะบัด การตีตึกขยี้ การตีตึกกระทบ การลักไม้ตีด	การตีตึกกระทบ

กลวิธีที่ใช้ในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้า เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ มีทั้งหมด 8 กลวิธี ได้แก่ การตีตึกเก็บ การตีตึกรว การตีตึกสะบัด การตีตึกขี้ การตีตึกกระทบ (กระทบ 2 สาย และกระทบ 3 สาย) การตีตึกทิงนอย การตีตึกดูตึก การลัดไม้ตึก กลวิธีที่มีการใช้มากที่สุด คือ การตีตึกเก็บ และกลวิธีที่ใช้น้อยที่สุด คือ การตีตึกกระทบ โดยในท่อนที่ 1 จะเป็นเหมือนการเริ่มต้น ซึ่งใช้กลวิธีในการบรรเลง รวมถึงการจัดวางกลวิธีที่มีความซับซ้อนน้อยที่สุด ส่วนในท่อนที่ 2 จะมีกลวิธีในการบรรเลงที่ซับซ้อนมากกว่า ท่อนที่ 1 แต่ยังน้อยกว่าท่อนที่ 3 จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ท่อนมีการจัดวางกลวิธีที่ไล่จากความซับซ้อนน้อย ไปจนถึงมาก ถึงแม้จะมีกลวิธีที่เหมือนกัน แต่การปฏิบัติและรายละเอียดของแต่ละกลวิธีนั้นจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ตามความยากและความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละท่อน

6.4 ความสัมพันธ์ของกลวิธีกับทำนองเพลง

กลวิธีที่ใช้ในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้า เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ มีความสัมพันธ์กับทำนองเพลง ซึ่งนำมาสู่การเรียบเรียง จัดวางกลวิธีต่าง ๆ ให้ต่อเนื่องกัน โดยอาศัย ทำนองซ้องเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความกลมกลืน ไพเราะ และเหมาะสมของท่วงทำนอง ซึ่งความสัมพันธ์ของกลวิธีและทำนองเพลงนั้นจะพิจารณาจากทำนองหลัก โดยแบ่งกลุ่มทำนองออกเป็น 12 กลุ่ม กลุ่ม A ไล่ไปจนถึง กลุ่ม L และสามารถแยกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มทำนองที่เป็นประเภทดำเนินทำนอง หรือทางพื้น และกลุ่มทำนองประเภทบังคับทาง

สำหรับกลุ่มทำนองที่จัดอยู่ในประเภทดำเนินทำนอง หรือทางพื้น ส่วนมากทำนองจะมีลักษณะ เก็บบ้าง ห่างบ้าง และใช้มือซ้องปกติทั่วไป มีทำนองที่มีความห่างเท่ากันทุกห้อง ยกตัวอย่างทำนองกลุ่ม E ซึ่งเป็นทำนองที่มีกระสวนห่างเท่ากันทุกห้อง สำหรับกลวิธีที่ใช้กับทำนองกลุ่มนี้ ได้แก่ การตีตึกสะบัด ตีตึกรว ตีตึกเก็บ ตีตึกขี้

ตัวอย่างที่ 22 ทำนองในท่อนที่ 1 ประโยคที่ 4 (สุธินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

ซ้อง	-ช-ม	-ร-ท	-ล-ท	-ร-ม	-ท-ร	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ร
หวาน	<u>ร-ม</u> ช-มร	ท- <u>ล</u> ร-ท	ร- <u>ท</u> ม-ร	ม- <u>ร</u> ช-ม	ล- <u>ช</u> ล-ล	ช- <u>ม</u> ช-ช	ม- <u>ร</u> ม-ม	ร- <u>ด</u> ร-ร
เก็บ	ลชทล	ชมรท	รทมร	มรชม	ชท-ร	-ม-ช	--- <u>ท</u> ลช	-ม-ร

กลวิธีที่ใช้ในเที่ยวหวาน ประกอบด้วย การติดสลับกับการติดเก็บเรื่อยไปจนจบประโยค โดยใช้เสียงหลักในบันไดเสียงซอล ไม่ใช้เสียงจร

กลวิธีที่ใช้ในเที่ยวเก็บ ประกอบด้วย การติดเก็บ ติดรว และติดสลับในท้องที่ 7 โดยใช้เสียงหลักในบันไดเสียงซอล ไม่ใช้เสียงจร

สำหรับกลุ่มทำนองที่จัดอยู่ในประเภทบังคับทาง จะมีลักษณะทำนองห่างกันมาก มีการใช้จังหวะยกมีทำนองที่เก็บและห่างสลับกัน โดยใช้เสียงเดิมซ้ำ ๆ ยกตัวอย่างทำนองกลุ่ม ๖ ซึ่งทำนองที่มีรูปแบบบังคับทาง กระสวนแบบเก็บและห่างสลับกัน และมีการใช้จังหวะยก กลวิธีที่ใช้ ได้แก่ การติดเก็บ ติดรว ติดสลับ ลักไม้ติด

ตัวอย่างที่ 23 ทำนองในท่อนที่ 3 วรรคที่ 4 (สุชินัน บุราณสาร, ประเทศไทย, 2563)

ฆ้อง	--มร	มร--	มรมร	-ม-ร	--มร	มร--	มรมช	-ล-ท
หวาน	<u>-รรร</u> -มร	มรมร	รรมร	มรมร	<u>-รรร</u> -มร	รรมร	ทรมช	-ล-ท
เก็บ	<u>-รรร</u> -มร	มรมร	มรมร	<u>มรมร</u>	<u>-มรมร</u>	มรมร	มรมช	-ล-ท

กลวิธีที่ใช้ในเที่ยวหวาน ประกอบด้วยการติดสลับ และการติดเก็บ โดยเพิ่มเสียงเร เข้าไปที่จังหวะยกของท้องที่ 1 และท้องที่ 5 หลังจากสลับเสียงเรแล้วจึงใช้กลวิธีการติดเก็บ โดยการเพิ่มเสียงมี เร นอกจากนี้ ยังมีการใช้กลวิธีการลักไม้ติด ในท้องที่ 7 พยางค์สุดท้ายเสียงซอล และพยางค์แรกในท้องที่ 8 เสียงลา ก่อนจะใช้การติดรวที่เสียงทีในพยางค์สุดท้ายของท้องที่ 8

กลวิธีที่ใช้ในเที่ยวเก็บ ประกอบด้วยการติดสลับ และการติดเก็บเช่นเดียวกับเที่ยวหวาน แต่เพิ่มกลเม็ดในการบรรเลง โดยการใช้สายทุ้ม และสายลวดด้วย ในลักษณะของการติดไล่จากสายเอกไปยังสายลวด แล้วติดไล่จากสายลวดกลับไปยังสายเอก

7. การสรุปผลและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์เดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางสัณตลักษณ์ของเพลงแขกสาหร่าย ซึ่งมีอัตราจังหวะสองชั้น มีจำนวน 3 ท่อน บันไดเสียงหลักที่ใช้ คือ บันไดเสียงโด และบันไดเสียงซอล เป็นเพลงประเภทกึ่งบังคับทาง มีสำเนียงแขก และมีลักษณะสำคัญ คือ มีลักษณะของทำนองเท่า มีการใช้สำนวนซ้ำ และมีทำนองบังคับทางที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลง ซึ่งทำให้สำเนียงแขกในเพลงปรากฏชัดขึ้น นอกจากนี้ยังพบลักษณะสำคัญ 3 ประการที่แสดงให้เห็น

เห็นถึงความสัมพันธ์ของทำนองฆ้องและทำนองเดี่ยวจะเข้ คือ ลูกตก บันไดเสียง และทิศทางทำนอง ซึ่งส่วนใหญ่ทำนองฆ้องและทำนองเดี่ยวจะเข้ จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด คือ ลูกตกในวรรคที่ 6 ท่อนที่ 3 ทำนองเดี่ยวจะเข้ในเที่ยวเก็บที่ใช้จะแตกต่างจากทำนองฆ้อง ซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างสำนวนเพลง เพื่อให้ทำนองและกลวิธีการบรรเลงมีความต่อเนื่องกัน สำหรับการเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ พบกลวิธีการบรรเลงที่ปรากฏอยู่ทั้งหมด 8 กลวิธี ได้แก่ การติดเก็บ การติดรัว การติดสะบัด การติดขี้ การติดกระทบ การติดทิงนอย การติดรูตสาย การลักไม้ติด โดยในแต่ละกลวิธีนั้นจะมีความสัมพันธ์กับทำนองเพลง โดยทำนองเพลงที่เป็นทางพื้น และทำนองเพลงที่เป็นบังคับทาง จะมีการใช้กลวิธีที่เหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งการสอดแทรกกลวิธีการบรรเลง และวิธีการบรรเลง จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างทำนองเดี่ยวในเพลง ผลจากการวิเคราะห์กลวิธีการบรรเลงนั้นพบว่าในแต่ละท่อน จะมีการจัดวางกลวิธีต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และเพิ่มระดับความยากและความซับซ้อนในการปฏิบัติกลวิธีเหล่านั้นมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์เดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย อัตราจังหวะสองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ ได้พบกลวิธีการบรรเลงจะเข้ที่หลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังพบกลวิธีพิเศษที่ใช้สำหรับการเดี่ยวจะเข้ ซึ่งนับเป็นกลวิธีที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะของจะเข้ให้โดดเด่น เช่น การติดกระทบ การรูตสาย การติดทิงนอย เป็นต้น กลวิธีพิเศษเหล่านี้ นอกจากจะแสดงเอกลักษณ์เฉพาะของจะเข้แล้ว ยังมีส่วนที่ทำให้สำเนียงแขกในเพลงเด่นชัดขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับประเสริฐศรี ชื่นพลี (2560) ในเรื่องการสรุปหลักการแปรทำนองจะเข้ของรองศาสตราจารย์ปรกรณ์ รอดช้างเผื่อน ในกรณีการนำเทคนิคพิเศษมาสร้างสำเนียงขึ้นในเพลงจีนแสร้งเล็กให้เด่นชัด ได้แก่ การติดกระทบสาย ทิงนอย แต่ในวิจัยนี้เทคนิคพิเศษช่วยให้สำเนียงแขกมีความชัดเจนมากขึ้น ดังตัวอย่างในท่อนที่ 3 ของเพลงแขกสาหร่าย นอกจากนี้ยังพบว่า วิธีการประดิษฐ์ทำนองเดี่ยวของอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ มีการปรับใช้กลวิธีต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับทำนองหลักของเพลง มีการปรับกระสวนทำนองเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกลวิธี และปรับเปลี่ยนกลวิธีการบรรเลงให้เกิดความหลากหลายในการแปรทำนองเดี่ยวสำหรับทำนองเท่าและทำนองที่มีการใช้สำนวนเดิมซ้ำ ซึ่งวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของชนะชัย กอผจญ (2547) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบ เทคนิค และเมื่อดพรายของเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้ ของครูละเมียด จิตตะเสวี โดยแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของเพลง และความต่อเนื่องของทำนองเพลง ที่เกิดจากรูปแบบการซ้ำทำนอง ซึ่งการซ้ำทำนองนั้น มีการตกแต่งทำนองโดยสอดแทรกเทคนิค และกลวิธีต่าง ๆ ไว้อย่างหลากหลาย เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ ที่อาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณได้สอดแทรกกลวิธีการบรรเลงไว้ในทำนองเพลงที่มีลักษณะทำนองเท่าและรูปแบบทำนองซ้ำทำให้ทำนองเหล่านั้นมีความแตกต่างและความน่าสนใจ

จากการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการบรรเลงจะเข้ของข้าคม พรประสิทธิ์ (2560) ซึ่งได้รวบรวมและอธิบายถึงวิธีการปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงจะเข้ไว้ จำนวน 10 กลวิธี แต่ในวิจัยนี้พบกลวิธี ที่ใช้ในเพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ จำนวน 8 กลวิธี ได้แก่ การติดเก็บ การติดรั้ว การติดสะบัด การติดขี้ การติดกระทบ (กระทบ 2 สาย และกระทบ 3 สาย) การติดทิงนอย การติดรูตสาย การลักไม้ติด ถึงแม้จะมีจำนวนที่ไม่เท่ากับที่ข้าคม พรประสิทธิ์ได้รวบรวมไว้ แต่กลวิธีที่ใช้ในเพลงแขกสาหร่าย ก็มีภาพรวมที่สมบูรณ์ สิ่งนี้สามารถเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความเหมาะสมในการคัดเลือกกลวิธีมาใช้ในเพลงเดี่ยวที่ผู้แต่งมีอิสระในการพิจารณา ซึ่งการใช้กลวิธีพิเศษต่าง ๆ ที่เพิ่มเข้ามาในเพลงเดียวนั้น ได้สร้างทำนองเพลงให้แตกต่างจากเพลงที่บรรเลงในวง ซึ่งตรงตามทฤษฎีและหลักการบรรเลงเดี่ยวที่อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2546) ได้อธิบายไว้ คือ เพื่ออวดทาง หรือวิธีการดำเนินทำนอง อวดฝีมือในการบรรเลงของผู้บรรเลง และอวดความแม่นยำของผู้บรรเลง สำหรับลักษณะเด่นของทางเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ที่อาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ ได้ประดิษฐ์ขึ้นมานี้ คือ การเลือกใช้กลวิธีในการบรรเลงจะเข้ให้เหมาะสมกับสำนวนเพลงที่มีลักษณะสำคัญ คือ ทำนองเก่า การซ้ำสำนวน และสำนวนเอกลักษณ์ที่บ่งบอกสำเนียง โดยนำเอากลวิธีต่าง ๆ มาร้อยเรียงและสอดแทรกให้เหมาะสม กลมกลืนกับทำนองเพลง ซึ่งยังคงรักษาสำนวนเพลงให้สอดคล้องกับทำนองหลัก แต่สร้างความแตกต่างในการบรรเลงโดยอาศัยกลวิธีเฉพาะของจะเข้ เช่น การติดกระทบ การติดทิงนอย การรูตสาย รวมถึงการใช้สายทุ้มและสายลวดมาสร้างมิติของเสียงให้น่าสนใจ นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยนกลวิธีที่ใช้ในทำนองเดียวกันให้เกิดความแตกต่างในการบรรเลงระหว่างเที่ยวหวานและเที่ยวเก็บ ซึ่งกลวิธีต่าง ๆ นั้นได้ถูกจัดวางลำดับการบรรเลงไว้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากกลวิธีพื้นฐานที่มีความซับซ้อนน้อยไล่ไปจนถึงกลวิธีขั้นสูงที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับในแต่ละท่อน ตามกรอบความคิดนี้ได้แสดงให้เห็นว่า การทำทางเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น มีสาระหลักสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1) สอดคล้องกับทำนองข้องหรือทำนองหลัก 2) สร้างวิธีการบรรเลงหรือเม็ดพรายพิสดารตามเอกลักษณ์จะเข้ 3) อนุรักษ์สำเนียงแขกในเพลง สาระหลักทั้ง 3 ประการนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยให้การบรรเลงเดี่ยวจะเข้มีความโดดเด่นอย่างน้อยสองประการ คือ ช่วยให้อาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ สามารถถ่ายทอดสำเนียงภาษาในบทเพลงเด่นชัดขึ้น และช่วยให้เกิดความหลากหลายของทำนองที่ได้ถูกประดิษฐ์และตกแต่งขึ้นใหม่

8. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ทางอาจารย์ศิวศิษฐ์ นิลสุวรรณ ผู้วิจัยได้พบข้อเสนอแนะที่ควรจะดำเนินการสืบเนื่อง ดังนี้

8.1 ควรศึกษาวิธีการเดี่ยวจะเข้ เพลงแขกสาหร่าย สองชั้น ของอาจารย์ท่านอื่น

8.2 ควรศึกษาการแปรทำนองในเพลงสำเนียงแขกและสำเนียงอื่น ๆ ของจะเข้และเครื่องดนตรีอื่น

8.3 การศึกษาแนวคิดในการประพันธ์เพลงเดี่ยวจะเข้ของครูดนตรีไทยในปัจจุบัน เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างกับแนวคิดของครูดนตรีไทยในอดีต

9. รายการอ้างอิง

- เกียรติรัตน์ หุ่นสุวรรณ. (2554). *วิเคราะห์เดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สามชั้น ทางอาจารย์คึกฤทธิ์ นิลสุวรรณ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2564 จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/28264>
- ข้ามคม พรประสิทธิ์. (2560). *การดีดจะเข้ชั้นพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนะชัย กอผจญ. (2547). *การศึกษาเพลงเดี่ยวลาวแพน ทางจะเข้* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2564 จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ethno/Chanachai_K.pdf
- ธณัฐ หินอ่อน. (2561). *เดี่ยวซอด้วง*. ขอนแก่น: คลังนาโนวิทยา.
- ประเสริฐศรี ชื่นพลี. (2560). *หลักการแปรทำนองจะเข้เพลงจีนสี่เครื่องเล็กของรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผือก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2564 จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/58294>
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2546). *ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยและพจนานุกรมดนตรีไทย (จัดพิมพ์เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาส 80 ปี ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์)*. ม.ป.ท.